

24. Векленко В.В. Квалификация хищений чужого имущества : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Векленко Василий Владимирович. – Омск, 2001. – 375 с.
25. Антонюк Н.О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посіб. / Н.О. Антонюк. – Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2012. – 514 с.
26. Наумов А.В. Российское уголовное право. Курс лекций : в 2-х т. / А.В. Наумов. – Т. 2. Особенная часть. – М.: Юрид. лит., 2004. – 832 с.
27. Хиллота В. «Хищение» интеллектуальной собственности / В. Хиллота // Уголовное право. – 2008. – № 2. – С. 91–94.
28. Титов С.Н. Уголовно-правовое обеспечение охраны интеллектуальной собственности : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Титов Сергей Николаевич. – М., 2013. – 209 с.
29. Харченко В. Б. Потерпілий як юридична ознака складу злочину у сфері інтелектуальної власності / В.Б. Харченко // Державна політика у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень в Україні: матеріали «круглого столу», 25 квітня 2013 р. / редкол.: В. І. Борисов (голов. ред.), Б. М. Головкін (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2013. – С. 84–87.

УДК 343.241(477)

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ТА ФЕДЕРАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА США В ЧАСТИНІ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАНЬ ЗА ЕКОНОМІЧНІ ЗЛОЧИНИ

Каменський Д.В.,
к.ю.н., доцент,

завідувач кафедри політології та правознавства
Бердянський державний педагогічний університет

У статті здійснено порівняльно-правовий аналіз положень про призначення кримінальних покарань за кримінальним правом України та федеральним кримінальним правом США. Показані як переваги, такі і суттєві недоліки американської моделі формалізації процесу призначення покарань. Зроблено висновок про те, що, незважаючи на їх успішне застосування у США протягом останнього століття, в Україні закріплення в Кримінальному кодексі заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб на рівні Кримінального кодексу видається передчасним і недостатньо обґрунтованим.

Ключові слова: покарання, федеральні інструкції з призначення покарань, угода про визнання вини, економічний злочин, суспільна небезпека.

Каменский Д.В. / СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ УГОЛОВНОГО ПРАВА УКРАИНЫ И ФЕДЕРАЛЬНОГО УГОЛОВНОГО ПРАВА США В ЧАСТИ НАЗНАЧЕНИЯ НАКАЗАНИЙ ЗА ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ / Бердянский государственный педагогический университет, Украина

В статье осуществлен сравнительно-правовой анализ положений о назначении уголовных наказаний по уголовному праву Украины и федеральному уголовному праву США. Показаны как преимущества, так и существенные недостатки американской модели формализации процесса назначения наказаний. Сделан вывод о том, что, несмотря на их успешное применение в США в течение последнего столетия, в Украине закрепление в Уголовном кодексе мер уголовно-правового характера в отношении юридических лиц представляет преждевременным и недостаточно обоснованным.

Ключевые слова: наказание, федеральные инструкции по назначению наказаний, соглашение о признании вини, экономическое преступление, общественная опасность.

Kamensky D.V. / COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THE CRIMINAL LAW OF UKRAINE AND THE U.S. FEDERAL CRIMINAL LAW IN RESPECT TO THE IMPOSITION OF PENALTIES FOR ECONOMIC CRIMES / Berdyansk State Pedagogical University, Ukraine

The article presents a comparative legal analysis of the provisions on the appointment of criminal penalties under the criminal law of Ukraine and the US federal criminal law. Both advantages and significant shortcomings of the American model of formalization of the process of sentencing are revealed. In particular, the author indicates on the inadvisability of setting the size of penalties depending on the size of harm caused by economic crime, while excluding other objective circumstances of a criminal case. A recent shift towards accounting for other related circumstances that characterize culprit and his crime is demonstrated in the article.

Conclusion is made that, despite their success in the United States during the last century, criminal law measures for legal persons in the Criminal Code of Ukraine would be premature and ill-founded. Neither society, nor criminal justice system of Ukraine is ready for such drastic changes in terms of imposing criminal liability.

Attention is paid to the research of social features of a white collar criminal that is constantly conducted by American legal scholars. A proposal is made to take results of such research into account while analyzing legal features of economic offender for the terms of punishing him in Ukraine.

Based on the conducted in the article research of American experience of punishing white collar offenders, a set of conclusions for Ukrainian criminal law and practice in this important area is proposed by the author.

Key words: punishment, federal sentencing guidelines, plea agreement, economic crime, social danger.

Сьогодні у вітчизняній юридичній літературі можна прочитати чимало критики на адресу існуючої системи призначення та відбування кримінальних покарань щодо їх розбалансованості, неповної систематизованості, недосягнення проголошених цілей покарання, відсутності обґрунтованих зв'язків між суспільною небезпекою діяння та призначенням за нього покаранням, непослідовності чи відвертої несправедливості в їх застосуванні тощо. Водночас, як виявляється, ми не єдині у пошуку можливостей для усунення цих недоліків у кримінальному законодавстві та практиці його застосування. Тридцятирічний американський досвід демонструє, що навіть рідкісні спроби формалізувати систему покарань, обмежити суддівський

розсуд у цій сфері, зробити покарання передбачуваними та зрозумілими для всіх учасників кримінального процесу натикаються на цілу низку проблем та неузгоджень. А тому зовсім не безпідставними виглядають висновки авторів окремого дослідження, присвяченого впливу федеральних інструкцій з призначення кримінальних покарань на розбіжності у практиці призначення покарань, про те, що, незважаючи на явні переваги нової системи педалізації, досягти повного успіху в частині призначення однакових покарань за однакові злочини, скоєні особами з однаковим правовим статусом, досі не вдалось. На відсутність уніфікованості в частині призначення кримінальних покарань впливають різні фактори: позиція

конкретного судді, вид злочину, географічні та соціальні ознаки протидії злочинності тощо [1, с. 240].

Еллен Подгор послідовно підтримує позицію, згідно з якою американська кримінально-правова доктрина обертається навколо теорії покарання. Класичні теорії охоплюють такі цілі покарання, як загальне та спеціальне попередження злочинів, реабілітація, ізоляція, а також виправлення [2]. Такі самі цілі відомі й вітчизняному кримінальному праву. З іншого боку, так звана ретрибуційна теорія розглядає покарання в якості інструменту відплати «боргу» суспільству. Більше того, теорія покарання має декілька вимірів – розглядає не лише вплив суспільно небезпечних наслідків на потерпілих, а й вплив заподіяної шкоди на окремі соціальні групи, а також на суспільство в цілому.

Американські вчені вказують на те, що призначення покарання є останньою стадією в теорії покарання. Інші етапи включають: прийняття закону про кримінальну відповідальність, рішення уповноваженого правоохоронного органу про початок кримінального розслідування, власне кримінальне переслідування особи (включаючи судовий розгляд справи). На думку дослідників, усі ці етапи кримінальної відповідальності у своєму комплексі утворюють комплексну теорію покарання.

Метою запропонованої статті є дослідження з позицій як теоретичних розробок, так і результатів правозастосовної практики фундаментальних підходів та особливостей призначення кримінальних покарань за економічні злочини відповідно до кримінальних законодавств України та США (на федеральному рівні).

У цілому поділяємо позицію Є. Ю. Полянського про те, що системи призначення кримінальних покарань у США й Україні мають більше відмінностей, ніж подібності у чому-небудь. Обумовлено це, насамперед, приналежністю національних законодавств до різних систем права, а також відсутністю будь-якого взаємного впливу протягом усього періоду історичного розвитку. Водночас не можемо повністю погодитись із точкою зору автора про те, що основна відмінність між зазначеними системами впливає з різних форм державного устрою названих країн [3, с. 131]. Дійсно, це є вагомою причиною у відмінностях систем, навіть, якщо можна так сказати, філософії призначення покарань, однак далеко не єдиною причиною. Не слід нехтувати усталеними й відмінними правовими традиціями, різними процесами формування вчень про покарання як захід кримінально-правового примусу, принципово відмінними позиціями національних законодавців, правоохоронних та судових органів щодо змісту, цілей та меж кримінально-правових санкцій.

У 1984 р. Конгрес США ухвалив Акт про реформу системи покарань (англ. – the Sentencing Reform Act of 1984), що був офіційною відповіддю законодавця на загальнопоширену розбалансованість підходів до призначення судами покарань за федеральні злочини. Положення Акта були інкорпоровані в § 3553 КК США. Прийняття Акта ознаменувало нову еру у розвитку системи призначення кримінальних покарань – було започатковано Комісію призначення покарань США як незалежний орган у межах судової гілки влади, відповідальний за розробку та запровадження єдиних стандартів у цій галузі правозастосування. Цим же актом було запроваджено обов'язкові для застосування федеральні інструкції з призначення кримінальних покарань (далі у цій статті – інструкції), які щорічно оновлюються.

Коментуючи пропозицію Т. В. Сахарук започаткувати в Україні комісію з питань призначення покарання з метою підготовки до подальшого розроблення правил призначення покарання на кшталт Федеральної комісії призначення покарань США [4, с. 9-10], Є. Ю. Полянський висловлює об'єктивний скептицизм щодо доречності такого кроку. Поділяємо критичне зауваження в тому, що система призначення покарання, що заснована на жорсткій формалі-

зації санкцій, не властива кримінальному праву України. Більше того, подібні роз'яснювальні функції вже покладено на вищу судову інстанцію України, що уявляється правильним [5, с. 86-87].

При всій уніфікованості та обов'язковості інструкцій вони залишають місце для дискреційних «маневрів» судів у разі встановлення пом'якшуючих чи обтяжуючих покарання обставин, що не враховані в інструкціях. Від суду лише вимагається надати мотивоване пояснення відступу від положень інструкцій під час призначення конкретного кримінального покарання. Також Акт про реформу системи покарань передбачає обмежений апеляційний перегляд вироку, надаючи можливість стороні захисту оскаржити покарання, що перевищує межі, встановлені інструкціями, а стороні обвинувачення – покарання, що є меншим за встановлений інструкціями мінімум. Обом сторонам надається можливість оскаржити вирок, що винесений із порушенням встановлених інструкціями вимог.

Навіть більше, з метою подальшої ліквідації розбіжностей у судовій практиці Акт скасував можливість застосування умовно-дострокового звільнення у федеральній системі відбування покарань. Відтепер на підставі § 3624(b)(1) строк відбування покарання у вигляді позбавлення волі може бути скорочений не більше ніж на 15 відсотків (із розрахунку не більше ніж 54 дні за один рік позбавлення волі) за зразкове дотримання дисциплінарних вимог в установі відбування покарання.

Для порівняння, ст. 81 вітчизняного КК передбачає набагато поблажливіші параметри умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. Так, навіть особу, яка вчинила умисний особливо тяжкий злочин, можна звільнити від подальшого відбування покарання, якщо вона вже відбула три чверті призначеного покарання (п. 3 ч. 3 ст. 81 КК України).

Правильне застосування положень федеральних інструкцій ґрунтується переважно на двох факторах: 1) ступінь тяжкості скоєного злочину; 2) попередня кримінальна історія засудженого. Далі до цих факторів приєднуються закріплені в інструкціях обставини, що обтяжують чи пом'якшують покарання. Інструкції передбачають сорок три рівні тяжкості злочину – чим більш небезпечний злочин, тим вищий його рівень тяжкості. При цьому кожному виду складу злочину присвоєно базовий рівень тяжкості, який слугує відправною крапкою в подальшому коригуванні рівня тяжкості (а отже, і розміру покарання) судом. Більш тяжкі за ознакою суспільної небезпечності злочини відповідно мають і більш високий базовий рівень. Наприклад, такі склади податкових злочинів, як ухилення від сплати федеральних податків, умисне неподання податкової декларації або умисна несплата податків, подання завідомо неправдивих документів податкової звітності мають базовий рівень тяжкості у шість балів [6, с. 157].

У 2005 р. ВС США ухвалив важливе за своїми наслідками для системи призначення покарань рішення по справі Букера, відповідно до якого федеральні інструкції з призначення кримінальних покарань втратили свій імперативний статус [7]. На думку Є. Ю. Полянського, це рішення ознаменувало кінець ери суворої формалізації кримінально-правових санкцій, що, у свою чергу, зумовило загальне пом'якшення американської кримінально-правової політики на початку ХХІ століття [8, с. 19]. Цей висновок не повною мірою узгоджується з результатами досліджень деяких американських авторів, а також зі Звітом Комісії з призначення покарань за 2006 р. [9]. Дані вказують на те, що переважна більшість федеральних судів і досі спираються на інструкції з призначення покарань, де-факто беручи їх положення за правило.

У порівняльно-правовому контексті зазначимо, що при вирішенні питання про вид і розмір покарання український суд у кожному випадку повинен виходити з вимог ст. 65 КК України про суто індивідуальний підхід при при-

значенні покарання з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного й обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання. Проте законодавець, як слушно зауважує Т. В. Сахарук, не конкретизує критерії призначення покарання, не визначає міру їхнього впливу на вид і розмір покарання, що призначається судом. Це, у свою чергу, створює складнощі на практиці і призводить до порушення принципу справедливості призначення покарання [10, с. 3].

§ 3В1.1. інструкцій (в редакції 2014 р.) передбачає такі рівні підвищення тяжкості злочину для цілей покарання залежно від ступеня залучення особи до реалізації групового злочину: а) якщо засуджений був організатором або лідером у злочинній групі, до якої входили п'ять або більше осіб або якщо злочин був тяжким – додаються чотири пункти; б) якщо засуджений був менеджером або керівником (однак не організатором чи лідером) та до злочинної групи входили п'ять або більше осіб або якщо злочин був тяжким – додаються три пункти; в) якщо засуджений був організатором, лідером, менеджером або керівником у будь-якому злочині за відсутності додаткових ознак, наведених вище, – додаються два пункти.

При цьому, хоча інструкції і передбачають обов'язкове зменшення рівня покарання для осіб із мінімальною участю в реалізації злочину, водночас необізнаність про кримінально-правові наслідки своєї поведінки чи влєвненість у тому, що скоєні дії є проявом звичайної ділової практики, а не кримінально караним діянням, ніяк не впливає на зменшення вироку. Встановлення вини, як вдало підкреслює Еллен Подгор, відбувається за принципом «все або нічого» – особа або вчинила злочин, або ні [11, с. 736].

Слід зазначити, що, в той час як у США лише пропонується більше уваги приділяти уваги особі винного у скоєнні злочину (у нашому випадку – економічного), в Україні такий підхід уже давно є усталеною практикою. Так, наприклад, Суворовський районний суд м. Херсона під час призначення покарання за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 212 КК України, врахував характер та ступінь тяжкості скоєного кримінального правопорушення, особу обвинуваченого, який характеризується позитивно, на обліку у наркологічному та психіатричному диспансері не перебуває, раніше до кримінальної відповідальності не притягувався, має на утриманні неповнолітнього сина [12].

За останнє десятиріччя в США істотно збільшилась кількість так званих угод про призупинення кримінального переслідування (англ. «Deferred Prosecution Agreement») корпорацій за економічні зловживання.

Цей процесуальний документ являє собою специфічний вид звільнення від кримінальної відповідальності з умовою. Прокуратура висуває певні пункти обвинувачення, але погоджується призупинити хід кримінальної справи з наступним її закриттям у разі, якщо винна компанія протягом наданого періоду часу (зазвичай від декількох місяців до декількох років) виконає умови угоди в частині конкретних проявів позитивної посткримінальної поведінки. Оскільки судовий нагляд у процесі укладання такої процесуальної угоди між корпорацією і державним обвинуваченням відсутній (суди не мають відношення до волевиявлення сторін угоди), прокуратура користується широкими повноваженнями щодо рішення про те, чи виконала корпорація умови такої угоди та коли вони були виконані. На відміну від угоди про визнання вини, у разі укладання угоди про призупинення кримінального переслідування обвинувальний акт не складається – кримінальне провадження просто закривається за умови виконання правопорушником усіх передбачених угодою вимог [13]. Серед типових умов угоди про призупинення кримінального переслідування, що покладаються на корпоративного порушника, можна назвати: остаточне припинення протиправної діяльності; розроблення і запровадження внутрішніх програм додержання законодав-

ства; призначення певних працівників відповідальними за виконання програм додержання законності; призначення зовнішнього аудитора для контролю за ходом позитивних змін; співробітництво з обвинуваченням у розслідуваннях, що продовжуються; відмова від застосування строків давності притягнення до кримінальної відповідальності (така відмова має юридичну силу за кримінальним законодавством США); застосування заходів щодо звільнення або дисциплінарного покарання окремих працівників чи окремих груп персоналу компанії тощо [14, с. 43].

Розгляд питань про особливості укладання угод про призупинення кримінального переслідування щодо юридичних осіб у США спонукає приділити належну увагу розгляду положень стосовно нового розділу XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб», який було включено до Загальної частини КК України відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» від 23 травня 2013 р. № 314–VII. На думку М. І. Панова та С. О. Харитоновна, ця новела на рівні інституту кримінального права, яким доповнюється чинне кримінальне законодавство України, має значні правові наслідки для юридичних осіб і тому, безумовно, потребує ґрунтовного аналізу й оцінки з точки зору як її відповідності основоположним і відправним засадам діючого права України, так і обґрунтованості та ефективності у вирішенні завдань кримінального законодавства, визначених у ч. 1 ст. 1 КК [15, с. 44-45].

КК називає три види заходів кримінально-правового характеру: штраф, конфіскація майна та ліквідація (ст. 96-6). Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження заходів кримінально-правового характеру стосовно юридичних осіб» № 2032 пропонував серед таких заходів передбачити й заборону займатися певним видом діяльності. Однак цей захід так і не знайшов підтримки з боку законодавця та не був включений до офіційного тексту КК України.

Вивчення змісту норм розділу XIV-1 Загальної частини КК вказує на існування прямої залежності кримінально-правового статусу юридичної особи від протиправної поведінки її уповноваженої особи. Такий підхід властивий американській теорії кримінальної відповідальності корпорацій, коли компанія може бути визнана винною у скоєнні її працівником – агентом – злочину на користь компанії. Тобто кримінальна відповідальність юридичної особи проектується на суспільно небезпечне діяння її працівника. Водночас такий підхід, незважаючи на його досить успішну імплементацію в американське законодавство і практику, суперечить основним засадам кримінального права України, зокрема принципу особистої відповідальності та принципу винної відповідальності особи.

У висновку про зазначений законопроект Головне науково-експертне управління апарату Верховної Ради України прямо зазначило, що, всупереч цим принципам, відображеним у ч. 1, 2 ст. 2 КК, у ч. 2 ст. 61 і ч. 1 ст. 63 Конституції України, законопроект пропонувалось застосовувати до юридичної особи «заходи кримінально-правового характеру» (фактично – кримінальне покарання) за вчинення певного діяння не нею, а іншою, фізичною особою, і взагалі не вимагалось наявності й тим більш доведення вини юридичної особи у вчиненні того чи іншого протиправного діяння.

Оцінюючи можливі наслідки прийняття даного проекту, автори наукового висновку припустили, що подібні новачі в сучасних умовах (зокрема, з урахуванням нинішнього рівня правосвідомості та рівня корумпованості суспільства та державного апарату) можуть дати новий імпульс тим явищам, які негативно впливають на економіку України, зокрема зменшенню обсягу інвестицій, відпливу іноземного капіталу й тінізації економіки [16].

Г. З. Яремко підкреслює, що юридична особа не є суб'єктом злочину, адже не відповідає ознакам ст. 18 КК України (яка не зазнала змін) і в неї немає психічного ставлення до вчиненого (суб'єктивна сторона) та, врешті, не вона сама, а уповноважена особа від її імені чи в її інтересах вчиняє злочин. Отож, не доводиться говорити про діяння юридичної особи, тим паче про наявність у ньому складу злочину. Таким чином, юридична особа не є ані суб'єктом злочину, ані суб'єктом кримінальної відповідальності [17, с. 93].

У цілому поділяючи наведені критичні зауваження, яких, до речі, значно більше, висвітливо позицію авторів, які вважають ці новели Кримінального кодексу України зайвими та хибними. Вони пишуть, що заходів правового реагування щодо діяльності юридичних осіб чинне законодавство (адміністративне, фінансове, господарське, цивільне та ін.) має достатньо. Отже, немає сенсу додавати до них ще й заходи кримінально-правового характеру. Такі кардинальні новели кримінального законодавства не повинні суперечити Конституції України, міжнародним принципам та договорам, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, а також не повинні суперечити фундаментальним та базовим принципам чинного Кримінального кодексу України. Нарешті, вони не повинні вносити дисонанс до чинного кримінального законодавства нашої держави [18, с. 54-55].

§ 3553(b) федерального КК далі регламентує особливості застосування судом інструкцій під час призначення кримінального покарання. Суд визначає вид та розмір кримінального покарання на підставі інструкцій за виключенням ситуацій, коли судом встановлена наявність у справі обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання, і ці обставини не враховані інструкціями. Під час юридичної оцінки таких обставин суд повинен спиратись лише на текст інструкції, програмні заяви та офіційні роз'яснення Федеральної комісії з призначення покарань. І лише в тому разі, коли суд не знаходить вказівок на істотні для покарання обставини у таких документах, він може керуватися вихідними положеннями про покарання, передбаченими п. 2 § 3553(a), що були наведені вище. Також у разі відсутності відповідного правила про призначення покарання за конкретний вид злочину суду слід керуватися інструкціями про призначення покарання за схожі злочини або щодо подібних правопорушників, а також схожими за змістом офіційними роз'ясненнями Федеральної комісії з призначення покарань. Тут ми чітко бачимо прояв аналогії кримінального закону у США, що наразі є неприпустимим порушенням застосування кримінально-правових.

А. В. Савченко слушно звертає увагу на ту обставину, що, попри відсутність у федеральному законодавстві США дефініції покарання, водночас воно окреслює основні цілі покарання. Так, цілями покарання за КК України є кара, виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Побідні цілі називає й КК США: кара, стримування кримінальної поведінки (превенція), позбавлення можливості вчиняти злочини, реабілітація [19, с. 420]. Ці моменти обов'язково слід враховувати під час аналізу американської практики призначення покарання, в тому числі, й за економічні злочини.

Наразі ст. 65 КК України регламентує положення про індивідуалізацію покарання. Так, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 65 Кодексу суд призначає покарання, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особи винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання. У ч. 2 статті далі зазначено, що особі, яка вчинила злочин,

має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів. Більш суворий вид покарання з числа передбачених за вчинений злочин призначається лише у разі, якщо менш суворий вид покарання буде недостатній для виправлення особи та попередження вчинення нею нових злочинів.

Проведене компаративістське дослідження в галузі кримінального права дозволяє запропонувати такі **висновки**.

Більш ніж 70-річний американський шлях спроб і помилок у частині вивчення особи білокомірцевого злочинця вказує на доцільність врахування напрацьованих соціологічної науки в цьому напрямі. Власне, й сам термін «білокомірцевий злочин» має в США саме соціологічне походження. Видається, що доскональні знання про соціальний портрет такого злочинця, про його суспільні зв'язки, можливості, ресурси та кар'єрні прагнення стануть у нагоді під час пошуку того самого оптимального балансу між характером скоєного економічного злочину та призначенням за нього покарання. Сподіваємось, що вітчизняні дослідники проблем кримінальної відповідальності і, зокрема, призначення покарань за злочини у сфері господарської діяльності виявлять науковий інтерес до відповідних наукових напрацьованих у США та приділять увагу можливості використання пізнавального інструментарію науки соціології у своїх роботах.

Розгорнутий кримінально-правовий аналіз змісту та прикладного значення федеральних інструкцій з призначення покарань вказує не лише на переваги цього акта федерального кримінального законодавства, але й на його явні недоліки. Зокрема сьогодні і судді, і практикуючі юристи часто критикують положення цього документу в частині призначення покарань саме за економічні злочини. Головна підстава для критики – суто арифметична прив'язка розміру покарання до розміру заподіяної таким злочинцем матеріальної шкоди. При цьому нехтуються ознаки, що характеризують особу винного, численні обставини, що обтяжують чи пом'якшують покарання, інші обставини, що характеризують суспільну небезпечність протиправного посягання. На цьому фоні закріплений у вітчизняному КК підхід до більш-менш комплексного врахування соціально-правових характеристик особи та юридичних обставин злочину видається більш досконалим. Більше того, в американських юридичних колах останнім часом точаться жваві дискусії навколо ідеї закріплення правил про обов'язкове врахування тих обставин, що безпосередньо пов'язані з економічним злочинцем.

З урахуванням наведеного, а також інших запропонованих у роботі міркувань вважаємо, що процес формалізації призначення покарань в Україні повинен відбуватись дуже обережно, послідовно, у комплексі, а також із критичним осмисленням іноземного досвіду.

Видається, що заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, передбачені розділом XIV-1 Загальної частини КК України, не мають належного правового підґрунтя, не здатні сприяти ефективній протидії корупційним, економічним, терористичним та іншим злочинам з боку держави, вносять явний дисонанс у більш-менш стабільну матерію вітчизняного кримінального закону, викликають у практиці правозастосування більше запитань, аніж відповідей на них. Вважаємо, що подібним системним змінам до кримінального законодавства повинна передувати реалізація масштабних та ретельних аналітичних, порівняльно-правових, навіть соціологічних проектів паралельно з культивуванням правової культури населення та вдосконаленням практики вітчизняного правозастосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Paul J. Hofer, Kevin R. Blackwell, R. Barry Ruback, Effect of the Federal Sentencing Guidelines on Interjudge Sentencing Disparity // *Journal of Criminal Law and Criminology*. – 1999-200. – № 90. – P. 239.
2. Podgor E., Henning P., Taslitz A., Garcia A. *Criminal Law: Concepts and Practice 4-6* (2005).
3. Полянський Є.Ю. Призначення покарання за кримінальним правом США : дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Євген Юрійович Полянський. – О., 2007. – 185 с.

4. Сахарук Т.В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України та зарубіжних країн: порівняльний аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Сахарук Тетяна Валеріївна. – К., 2006. – 20 с.
5. Полянський Є.Ю. Реформування вітчизняного законодавства про призначення покарання з урахуванням іноземного досвіду застосування формалізованих санкцій / Є.Ю. Полянський // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – № 47. – С. 85–91.
6. Каменський Д. В. Застосування покарань за федеральні податкові злочини у США / Д.В. Каменський // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 11. – С. 155 – 160.
7. United States v. Booker, 543 U.S. 220 (2005).
8. Полянський Є.Ю. Кримінально-правова доктрина США: генезис, обґрунтування, перспективи : автореф. дис. .... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Полянський Євген Юрійович. – О., 2015. – 38 с.
9. U.S. Sentencing Commission 2006 Annual Report. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ussc.gov/research-and-publications/annual-reports-sourcebooks/2006/annual-report-2006>.
10. Сахарук Т.В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України та зарубіжних країн: порівняльний аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Сахарук Тетяна Валеріївна. – К., 2006. – 20 с.
11. Podgor E. The Challenge of White Collar Sentencing / E. Podgor // Journal of Criminal Law and Criminology. – 2007. – Vol. 93, Issue 3. – P. 731–759.
12. Архів Суворовського районного суду м. Херсона. Справа № 668/14974/14-к за 2014 р.
13. Henning P. Elusive Middle Ground in Punishment of White-Collar Criminals / P. Henning // Dealbook. – January 12, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dealbook.nytimes.com/2015/01/12/elusive-middle-ground-in-punishment-of-white-collar-criminals/?_r=0.
14. Каменський Д. Податкові розслідування діяльності фінансових установ у США: сучасна практика / Д. Каменський // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 7. – С. 40–45.
15. Панов М.І., Харитонов С.О. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як новела у кримінальному законодавстві України / М.І. Панов, С.О. Харитонов // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 2. – С. 44–55.
16. Висновок Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження заходів кримінально-правового характеру стосовно юридичних осіб» від 25.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45483.
17. Яремко Г.З. Система заходів кримінально-правового характеру / Г.З. Яремко // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – № 4. – С. 89–96.
18. Панов М.І., Харитонов С.О. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як новела у кримінальному законодавстві України / М.І. Панов, С.О. Харитонов // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 2. – С. 44–55.
19. Савченко А.В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження : монографія / А.В. Савченко. – К.: КНТ, 2007. – 596 с.